

6. A TÉRBELI ILLESZKEDÉS HIÁNYA – REGIONÁLIS MUNKANÉLKÜLISÉG

6.1. A MUNKANÉLKÜLISÉG ÉS A NEET TERÜLETI KÜLÖNBSÉGEI*

CZETHOFFER ÉVA, KÖLLŐ JÁNOS & SINKA-GRÓSZ ZSUZSANNA

A rendszerváltást követően a munkanélküliség történelmi léptékekkel mérve egy pillanat alatt vált tömegessé: a munkanélküliségi ráta az 1990. évi alig több mint 1 százalékról 1993-ra 12 százalék fölé emelkedett. Az ország elmaradott térségeit a kezdetektől magas munkanélküliség sújtotta, 1993-ban Észak-Magyarországon 16, az Észak-Alföldön 15 százalékos volt a ráta értéke. A 2008–2011-es válságot követően a munkanélküliség jelentősen csökkent, de még 2022-ben is hat járásban a 10 százalékot, további húsz járásban pedig a 8 százalékot is meghaladta.

Ezzel párhuzamosan nőtt a nem dolgozó és nem tanuló fiatalok (15–24 évesek) aránya is, ami 1990-ben még 17 százalékra, 2022-ben már 21 százalékra rúgott. A romlás – bár különböző mértékű, de – ál-

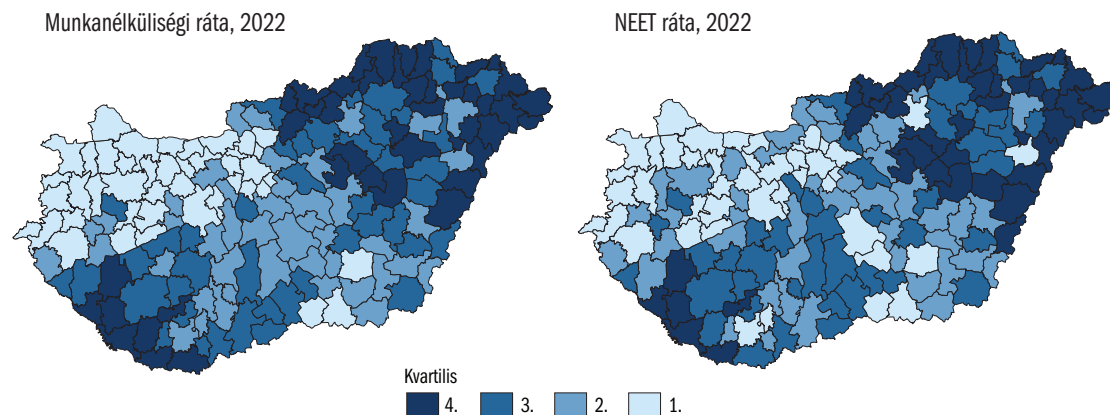
talános volt: a 174 vidéki járás közül 156-ban növekedett az inaktív fiatalok aránya.

A munkanélküliség térbeli mintázatainak időbeni változásairól nem közlünk külön térképet, mert azok ugyanazt a történetet mesélik el – csak épp fordítva – mint amit a 2.1. alfejezetben a foglalkoztatási ráta esetében láthatunk. A 6.1.1. ábra bal oldalán lévő térkép a munkanélküliség területi különbségeinek 2022-es állapotát mutatja. A munkanélküliségi-ráta a nem dolgozó, aktívan állást kereső (és az esetlegesen megtalált állást elfoglalni kész) személyek arányát mutatja az aktív (dolgozó vagy munkanélküliként állást kereső) népesség százalékában.

Amiért a munkanélküliséget mutató térképet mégis érdemes tanulmányozni, azt a jobb oldali ábrával való összevetés indokolja. Ez a térkép a 15–24 éves, iskolába, főiskolára-egyetemre nem járó, nem dolgozó és képzésben sem részesülő fiatalok számaránya alapján képzett járáskvartiliseket mutatja. A mögöttes foly-

* A jelen tanulmány a Központi Statisztikai Hivatal Népszámlálás 1990, 2001, 2011, 2022 adatállományai felhasználásával készült. Az ebben foglalt számítások és az azokból levont következtetések kizárólag a szerzők szellemi termékei.

6.1.1. ábra: A munkanélküliségi és NEET-ráták járások közötti különbségei, 2022

Forrás: Szerzők számításai a 2022-es népszámlálás alapján.

tonos változót, az iskolába nem járó, nem dolgozó fiatalok (*Not in Education, Employment or Training, NEET*) csoportját az angol NEET betűszóval jelöljük. A munkanélküliségi ráták 2022-ben 2,5 és 13 százalék között mozogtak, a NEET-ráták 12 és 37 százalék között. A vágópontok (25., 50. és 75. percentilisek) az előbbi esetben 4, 5 és 7, az utóbbiban pedig 16, 19 és 25 százaléknál voltak.

Mindkét ábra valami „rosszat” mutat, ezért a színezése eltér az eddigiektől: a világos területek jelölik azokat a járásokat, ahol a munkanélküliség, illetve NEET értéke alacsony, míg a legsötétebbek a legkedvezőtlenebb helyzetben lévő járásokat fedik le. A Budapest–Lenti vonaltól északnyugatra fekvő térségben jellemzően olyan járásokat találunk, amelyek a munkanélküliség szempontjából legjobb kvartilisbe tartoznak. Továbbra is igaz, hogy a Nógrádból induló és félkörívben haladva végül Békésben végződő határmenti „túránk” során csak egyszer (Sátoraljaújhelynél) lépünk ki a járások legrosszabb helyzetű egynegyedéből. A Közép-Tisza-vidéken, valamint a baranyai, belső-somogyi aprófalvas vidékeken találkozunk még magas, többnyire két számjegyű munkanélküliséggel.

A NEET-ráták ehhez nagyon hasonló képet mutatnak. A Nógrád–Békés vonaltól északkeletre, egyes nagyvárosokat (Debrecen, Nyíregyháza, Eger) leszámítva zömmel a negyedik, kisebb részben a harmadik negyedbe tartozó járásokat találunk. Ahogy a munkanélküliség esetében, itt is Baranyában és Somogyban látunk még sötétkékké foltokat, kivált a határmenti részekben. A legjobb helyzetű járásokat ezúttal is az Észak-Dunántúlon, a Közép-Magyarország régi-

óban, valamint Kecskemét és Szeged környékén és egyes nagyvárosokban (Pécs, Debrecen, Eger) látjuk. A Dunántúl északi részén a nagyvárosoktól távolabbi vidékeken akad néhány a második és két a harmadik kvartilisbe tartozó járás.

A két mintázat ilyen fokú egybeesése aggasztó, mert a nemzetközi szakirodalom egybehangzó eredményei szerint a fiatalkori NEET státus, különösen ha hosszabb ideig tart, és az érintettek alacsony iskolázottságúak, illetve alacsony státusú családból származnak, erősen megnöveli a felnőttkori munkanélküliség és inaktivitás kockázatát (lásd például *Andersson és szerzőtársai*, 2018 vagy *Rahmani és szerzőtársai*, 2024 kutatásait, valamint *Ralston és szerzőtársai*, 2021 átfogó metaelemzését). Az oktatásból és a munkából való kimaradás, valamint az iskolán kívüli képzés csökkenése erősen meg fogja nehezíteni a lemaradó térségek felzárkózását.

Hivatkozások

- ANDERSSON, F. W.–BRÄNNSTROM, S. G.–MÖRTVIK, R. (2018): [Long-term scarring effect of neither working nor studying](#). International Journal of Manpower, Vol. 39. No. 2. 190–204. o.
- RAHMANI, H.–GROOT, W.–RAHMANI, A. M. (2024): [Unravelling the NEET phenomenon: a systematic literature review and meta-analysis of risk factors for youth not in education, employment, or training](#). International Journal of Adolescence and Youth, Vol. 29. No. 1.
- RALSTON, K.–EVERINGTON, D.–FENG, Z.–DIBBEN, C. (2021): [Economic Inactivity, Not in Employment, Education or Training \(NEET\) and Scarring: The Importance of NEET as a Marker of Long-Term Disadvantage](#). Work, Employment and Society, Vol. 36. No. 1. 59–79. o.